Riksdagens protokoll 1990/91:94

Måndagen den 15 april

Kl. 12.00–13.27

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 8 och 9 april.

2 § Svar på interpellation 1990/91:155 om postverkets dataregister

Anf. 1 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Margitta Edgren har till mig ställt följande fem frågor med anledning av att postverket avser att starta ett adressregister för samtliga postadresser.

1. Ingår försäljning av adresser i postverkets uppgifter, och är det i så fall förenligt med syftet med SPAR-registret?
2. Är det lämpligt att myndigheter sinsemellan konkurrerar om adressförsäljning ur sina resp. register?
3. Är postverkets register ett offentligt register och därmed allmän handling?
4. Varför är inte datainspektionen tillfrågad vid starten av registret?
5. Postverket ändrar på egen hand ca 1,5 miljoner postnummer varje år. Borde inte postverket i god tid informera t.ex. folkbokföringen om ändringarna? Det är ju ett villkor för att datakvaliteten i folkbokföringsregistret skall kunna upprätthållas.

Till att börja med vill jag svara Margitta Edgren att försäljning av adresser inte ingår i postverkets uppgifter, och någon försäljning sker inte heller. Således existerar ingen konkurrerande försäljning av adresser.

Eftersom adresser ej lagras på ADB-media i postverket kan postverket ej tillhandahålla riktiga adresser för kunder som önskar uppgift om detta. Postverket måste hänvisa sina kunder till andra centrala register som innehåller brister. Eftersom felaktiga uppgifter i flyttningsanmälningar ofta är orsak till fel adresser, vill postverket få datainspektionens tillstånd att registrera dessa adressändringar och rättningar på datamedia. I övrigt sker ingen databehandling av adresser. Datainspektionen har ännu ej givit postverket tillstånd att starta ett dataregister med adressändringar, och postverket har därför inte påbörjat registrets uppbyggnad i avvaktan på beslut.

På lokal nivå i postverket har viss försäljning av listor med adressändringar

skett. Datainspektionen har påpekat för postverket att dess försäljning av adresser är otillåten, varför all försäljning upphört.

I den mån personregister förekommer hos postverket, utgör upptagning av registret enligt huvudregeln i tryckfrihetsförordningen allmän handling. I vad mån uppgifter i sådan allmän handling är offentliga eller ej regleras i sekretesslagen. Begäran av enskild att ta del av allmän handling avgörs slutligt av domstol.

Postverket ändrar i samband med pågående översyn av landets postadresser ca 1,5 miljoner individers och företags postnummer varje år fram t.o.m. 1993, dock inte 1,5 miljoner postnummer. Dessa ändringar tillställs riksskatteverket, och därigenom folkbokföringen, samma dag som de blir offentliga. Eftersom det tar viss tid för ändringar att slå igenom, tillåter postverket parallella adresser under sex–tolv månader.

Fel kan uppstå vid överföring av ändringar i folkbokföringen från postverket till riksskatteverket. Sedan några år finns därför ett etablerat samarbete mellan postverket och riksskatteverket för att rätta postnummer i folkbokföringen. Syftet med detta arbete är att öka datakvaliteten i registret.

Postverket har även för avsikt att senare registrera samtliga postadresser i Sverige. Om detta är förenligt med aktuell lagstiftning på området måste datainspektionen avgöra.

Frågan om postverkets adressregister är allmän handling får bedömas i enlighet med gällande lagstiftning.

Datainspektionen är tillfrågad om tillstånd för den del av adressregistret som gäller definitiva flyttningar. Beslut har ännu ej meddelats från datainspektionen.

Postverket ändrar för närvarande ett flertal postnummer; dock sker detta i samarbete med folkbokföringen, och under en övergångsperiod tillåts parallella adresser för att bibehålla datakvaliteten.

Avslutningsvis vill jag framföra att det är angeläget att dagens brister i de berörda centrala registren snarast möjligt åtgärdas. Den aviserade omläggningen av folkbokföringssystemet är ett väsentligt steg mot en förbättring, men också andra åtgärder vidtas fortlöpande.

Anf. 2 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Tack för svaret. Jag har inte ställt min interpellation för att djävlas med postverket eller för att på något annat sätt vara otrevlig, utan jag har ställt den utifrån min omsorg om att vi bibehåller människors tilltro till de uppgifter som olika myndigheter och verk har. Det är alltså min utgångspunkt.

Med denna utgångspunkt har jag tackat för svaret. Men jag vill ändå påstå att något fattas. Svaret hänger inte riktigt ihop. Ministern säger på s. 1 att försäljningen av adresser inte ingår i postverkets uppgifter och att någon försäljning inte heller sker. Han säger också att viss försäljning av listor med adressändringar har skett men att denna försäljning nu har stoppats av datainspektionen. Jag vill då veta när detta stoppades. Jag hävdar alltså att jag har haft rätt. Jag vill påstå att när jag skrev min interpellation för två månader sedan sålde man fortfarande adresser.

När det gäller datakvaliteten i de adressregister dit postverket vill hänvisa

sina kunder vill jag påminna postverket och kanske också ministern om att vi har ett SPAR-register som startades 1985 i syfte att tillhandahålla uppdateringar av adresser. Det skulle också kunna användas till direktförsäljning av adresser. Detta SPAR-register, statens person- och adressregister, har en nämnd som är registeransvarig. I denna nämnd finns sex politiker från riksdagen som är ansvariga. Denna nämnd har alltså att ansvara för att ändamålet med registret uppfylls och att det också används på ett sätt som riksdagen har bestämt. Detta SPAR-register har på något sätt ett monopol på att tillhandahålla korrekta adresser till kunder. Ministern säger att postverket inte kan tillhandahålla riktiga adresser för kunder som önskar det. Dessa kunder skall då hänvisas till SPAR enligt de regler som i dag finns.

Kvaliteten i SPAR och kvaliteten i folkbokföringen är ju helt avgörande av på vilket sätt postverket vidarebefordrar de 90 % av alla adressanmälningar som faktiskt går till postverket. Ändringarna av postnummer för 1,5 miljon människor och för de 2 miljoner människor som flyttar varje år går till 90 % via posten. Då sägs det i svaret att dessa ändringar tillställs riksskatteverket och därigenom SPAR-registret samma dag som de blir offentliga. Svårigheten är bara att man inte tillställer riksskatteverket dessa uppgifter i en sådan form att riksskatteverket kan använda dem. Riksskatteverket måste alltså göra ett extraarbete för att kunna ta in dessa uppgifter i sina register. Detta är alltså ett avgörande fel i själva samarbetet mellan posten och riksskatteverket. Visserligen får riksskatteverket uppgifterna samma dag, men de levereras på ett sådant sätt att riksskatteverket inte kan använda dem. Därmed bidrar posten själv till att datakvaliteten i folkbokföringsregistret och därmed i SPAR-registret inte är den som man skulle önska.

Min andra fråga till Georg Andersson är därför om han vill medverka till att posten levererar dessa adressändringar – systemet har han själv initierat – som människor har lämnat till posten för att de har flyttat, till folkbokföringen, riksskatteverket, på ett sätt som innebär att riksskatteverket kan använda dessa uppgifter direkt och så att man därmed bidrar till en bättre datakvalitet. Självfallet borde dessa uppgifter också lämnas direkt till detta SPAR-register som riksdagen nu har instiftat.

Sedan har vi frågan som gäller datainspektionen. Datainspektionen har faktiskt inte varit tillfrågad, innan man startade den försäljning som nu i och för sig är stoppad. Jag vill gärna veta av Georg Andersson hur det kan komma sig att postverket bedriver sådan här verksamhet utan att ha haft kontakt med datainspektionen, som annars är en avgörande myndighet när man vill göra någon form av register. Beror det på bristande kunskaper om vad datalagen säger eller har man helt enkelt struntat i den?

Att hålla reda på människor är ju en myndighetsuppgift. Att se till att människor får sin post är den uppgift som verket har. Jag förstår att det ibland kan vara svårt att särа på uppgifterna. Det kan också vara frestande att blanda uppgifterna och använda den ena som ett stöd för den andra. Det kan alltså vara frestande att använda de arbetsredskap som posten har i form av adresser till människor i en affärsstrategi, utan att fundera så mycket på om det är andra intressen som måste värnas, t.ex. rättssäkerheten. Utifrån detta är min tredje fråga: Har posten ett personregister eller inte? Om man inte har det, ämnar posten att starta ett personregister, dvs. använda de ad-

ressförändringar som man med den nya folkbokföringslagen kommer att få direkt till posten?

Det var alltså fyra frågor: När stoppades adressförsäljningen...

Anf. 3 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Den medgivna debattiden är sedan länge slut.

Anf. 4 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Det är delvis en ganska teknisk diskussion som Margitta Edgren för. Delvis är den naturligtvis också principiell. Försäljningarna har, som jag sade i mitt svar, skett på lokal nivå och de har, sedan datainspektionen gjorde påpekandet, stoppats. Svaret är därför riktigt. Det pågår ingen sådan försäljning nu. Orsaken till att den kom i gång kan jag inte närmare redogöra för, men det kan vara värt att notera att det är på lokal nivå som den har bedrivits.

Sedan åberopar Margitta Edgren SPARs, statliga person- och adressregistret, monopol på registrering av personer och adresser. Det är ett riktigt konstaterande. Men problemet är att det i adressregistren förekommer ett stort antal fel som förorsakar postverket betydande kostnader. Det är med anledning av postverkets intressen och agerande som frågorna är ställda. Postverket åsamkas stora kostnader. Man uppskattar att det är miljontals brev och försändelser som aldrig kommer fram därför att de har fel adresser. Härtill kommer att felaktigt adresserade försändelser förorsakar betydande merarbete. Även om de kommer fram till adressaten, förorsakar de merarbete inom posten och därav följer merkostnader. Merkostnaderna har uppskattats till inte mindre än 500 milj.kr. per år. Det är betydande belopp det handlar om. Det åskådliggör vilken betydelse det har att få fram adressregister som har riktiga uppgifter och att det sker så snabbt som möjligt. Det är det motiv som posten har för sitt agerande. Det måste jag säga är ett mycket vällovligt motiv.

Sedan kan man ha olika meningar om varför fel uppkommer och varför brister råder i systemet. Margitta Edgren säger att det beror på att riksskatteverket inte får in uppgifter i rätt form. Det förvånar mig litet grand om det mellan myndigheter skulle föreligga sådana brister och att man inte i så fall skulle kunna rätta till dem. Självklart bör posten, om det inte medför alldeles orimliga olägenheter, kunna leverera uppgifterna i en form som är rätt och lätt att använda. De förhållandena utgår jag från att man kan klara ut mellan myndigheterna, om det är detta som är orsaken.

I detta stora komplex av olika tekniska och principiella frågor tycker jag att den väsentliga frågan är att vi uppenbarligen har brister i adressregistren som förorsakar postverket och postverkets kunder mycket stora kostnader. Kunderna är inte inräknade i de 500 milj.kr. jag nämnde. I förlängningen är detta en samhällsekonomisk kostnad. Det känns därför angeläget att dagens situation ses över, så att datakvaliteten i de centrala adressregistren förbättras och så att man kommer till rätta med de problem som rimligtvis, med god vilja från olika parter, borde gå att reda ut.

Anf. 5 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Jag vet också att det kostar 5 kr. styck för varje feladressering. Men min poäng är att det är posten som är huvudleverantör av alla ändringsmeddelanden; de som man har initierat själv och de som människor har initierat genom att flytta. Posten är huvudleverantör in i systemet. I nästa vända kan man inte komma och klaga på att det blir dålig datakvalitet, när man inte har levererat in ändringarna i systemet på sätt som går att använda. Men vi blir tydligen överens, eftersom även ministern tycker att man självklart bör leverera på sätt som går att använda.

Sedan vill jag gärna ha svar på mina frågor om datainspektionens roll i skeendet. Varför har inte posten brytt sig om att i god tid ta reda på hur datainspektionen ställer sig till att man på lokal nivå använder sina register för försäljning? Man kan också fundera litet på hur ett verk kan tillåta ett regelverk på lokal nivå, vilket man tydligen inte har någon kunskap om på central nivå. Det måste ändå synas i de ekonomiska rapporterna att man säljer adresser, för man har inte gjort det gratis. Men den viktigaste frågan är alltså hur datainspektionen har kunnat bli så negligerad.

Till sist: Ämnar postverket bygga ett personregister utifrån dessa ändringsmeddelanden och använda det eller ämnar man inte att göra det?

Anf. 6 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag konstaterar att Margitta Edgren gärna vill diskutera utifrån ganska formella utgångspunkter. Jag har respekt för det. Självfallet skall postverket följa de formella reglerna. I den utsträckning som det har begåtts misstag är det viktigt att de korrigeras. Så har uppenbarligen skett i det här fallet. Nu ligger en framställan hos datainspektionen, men datainspektionen har ännu inte svarat på denna framställan, om jag är riktigt underrättad.

Frågan om att leverera in riktiga adresser och göra det på rätt sätt kan jag faktiskt inte klara ut. Jag vet inte vad som är rätt eller fel i det här avseendet. Jag utgår ifrån att postverket, som har så stora ekonomiska intressen i att få fram ett korrekt adressregister, också hjälper till att leverera adresserna på det sätt som är ändamålsenligt.

Jag kan däremot konstatera att postverket, enligt mina uppgifter, hävdar att man tack vare sin brevbäraroganisation tidigt upptäcker felaktigheter i adresserna vid utdelning av post. Man kan snabbt göra justeringar och adressändringar. De får göras manuellt. Man antecknar i s.k. fastighetsböcker, där brevbärarna själva skriver in förändringar och rättelser. Tack vare den organisationen och det arbetet kan man, enligt postverket, inom verket snabbt rätta felaktiga adresser. Här står uppgift mot uppgift om vem som är duktigast i detta avseende. Jag tycker inte att det är särskilt meningsfullt att vi bråkar om detta här. Posten skall följa regler och förordningar, självklart. Men det måste vara ett gemensamt intresse för Margitta Edgren och mig och för alla i samhället att vi får adressregister som är bra, som är riktiga och som gör att postverket på ett snabbt och rationellt sätt kan fördela posten i landet. Postverket skall inte behöva offra 500 milj.kr. per år på grund av att adresser är felaktiga.

Anf. 7 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Det är rätt att brevbärarna är de riktiga hjältarna i det här spelet. Om 100 miljoner adresser är fel, vilka kostar 5 kr. styck, rättar brevbärarna över 200 miljoner fel, som annars skulle kosta enorma pengar. Det är vi helt överens om.

Det är, som Georg Andersson säger, självklart att det borde vara i postens intresse att det är bra datakvalitet i folkbokföringen och SPAR-registret. Men tänk om det inte är så. Misstanken kan komma att postens affärsstrategi innebär att posten skall vara den enda som har det perfekta registret, att man långsiktigt själv ämnar sälja och konkurrera ut t.ex. SPAR-registret. Det är bara en liten misstanke. Vi är överens om att det inte är så, eller hur? Med det är jag nöjd, för då har ministern tydligt sagt att det långsiktigt inte bör ingå i postverkets verksamhet att också sälja adresser och konkurrera med t.ex. SPAR-registret.

Sedan gäller det den sista frågan om igen, om posten har upprättat eller funderar på att upprätta ett personregister. På s. 2 i ministerns svar står det faktiskt i tredje stycket: "I den mån personregister förekommer hos postverket – – –". Ja, förekommer det eller förekommer det inte? Det var min avslutande fråga. Har man personregister i dag eller har man det inte? Om man inte har det, tänker man bygga ett sådant?

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Meddelande om svar på interpellation 1990/91:176

Anf. 8 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag vill meddela att interpellation 176 av Maggi Mikaelsson om järnvägsinvesteringar i Västerbotten på grund av hög arbetsbelastning inte kan besvaras inom den föreskrivna tiden. Jag har kommit överens med Maggi Mikaelsson om att bevara denna interpellation den 27 maj 1991.

4 § Svar på interpellation 1990/91:164 om Fortias inriktning och verksamhet

Anf. 9 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Per Westerberg har mot bakgrund av vissa uppgifter i press och i skrivelser som kommit in till industridepartementet ställt följande frågor till mig beträffande Förvaltningsaktiebolaget Fortia:

1. Innebär agerandet från Fortias ledning och styrelse att de fått nya eller kompletterande instruktioner i förhållande till vad som redovisades i riksdagsbeslutet?
2. Innebär de nya signalerna från Fortia ett frångående av riksdagsbeslutets inriktning – att Fortia skall vara ett förvaltningsbolag för statens aktieinnehav – till att fungera som en centralstyrd industrikoncern?
3. Är de av riksdagen godkända riktlinjerna för kapitaltillskottet till LKAB

i proposition 1982/83:120 förenliga med Fortias beslut beträffande styrning av investeringsbeslut och förvaltning av likviditet?

4. Hur avser regeringen tillse att erforderlig kompetens med erforderlig bredd och djup – inom snart alla branscher – tillgodoses?

Med anledning av de två första frågorna vill jag anföra följande:

Enligt regeringens förslag om inrättandet av Fortia, vilket godtagits av riksdagen, skall bolaget ha som uppgift att förvalta aktier, värdepapper och annan lös egendom. Bolagets verksamhet skall – i likhet med vad som gäller för ett flertal av de förvaltnings- och investmentbolag som förekommer på den svenska aktiemarknaden – präglas av en ansvarsfull, långsiktig och aktiv ägarrelation. Vidare skall bl.a. utdelningspolitiken präglas av affärsmässighet och förmögenhetsförvaltningen ske på ett sådant sätt att ägarrollen utövas på ett aktivt sätt och för berörda bolag vitaliserande och berikande sätt.

Det angavs särskilt att Fortias styrelse och ledning skall bära huvudansvaret för den framtida placeringspolitiken och förmögenhetsförvaltningen av bolagets kapital. Vidare skall styrelsen formulera en placeringspolitik som balanserar bolagets finansiella risktagande med den rörelserisk som aktieinnehav i underliggande bolag representerar.

Jag kan försäkra Per Westerberg att Fortias ledning och styrelse inte fått nya eller kompletterande instruktioner av regeringen som skiljer sig från de som låg till grund för riksdagsbeslutet.

När Per Westerberg ifrågasätter om Fortia frångått den av riksdagen beslutade inriktningen är det uppenbarligen vissa av Fortias styrelse fattade beslut om inflytande över de ingående bolagens investeringsbudgetar och om gemensam finansförvaltning som ligger bakom.

Enligt vad jag har erfarit har Fortias styrelse beslutat att de icke-börsnoterade bolagens investeringsbudgetar skall anmälas till och godkännas av Fortias styrelse. Styrelsen i Fortia har vidare beslutat att inrätta en gemensam finansförvaltning. Hur denna finansförvaltning skall utformas och vilka instruktioner som skall gälla för den är för närvarande föremål för en intern dialog mellan Fortia och de ingående bolagen och några beslut är ännu ej tagna i dessa frågor.

Som Per Westerberg säkert vet innebär förhållandet mellan Fortia och de ingående bolagen att viktiga beslut om t.ex. inriktningen av investeringarna får mycket stor betydelse bl.a. för Fortias riskexponering och därmed för dess kreditvärdighet m.m. Det är av dessa skäl inte onaturligt att Fortia i sådana avseenden utövar en aktiv ägarfunktion. När det gäller finansförvaltningen, vars inriktning, som jag nämnt, ännu inte är avgjord, finns det säkert vissa fördelar att vid finansieringen kunna utnyttja Fortias finansiella styrka för en gynnsam finansiering för gruppen i dess helhet.

Jag har all anledning att utgå från att Fortias ägarfunktion i dessa och andra avseenden utövas och fortsättningsvis kommer att utövas i full överensstämmelse med förutsättningarna för riksdagens nämnda beslut som bl.a. innebär att Fortia skall vara ett förvaltningsbolag vars verksamhet skall präglas av en ansvarsfull, långsiktig och aktiv ägarrelation.

När det gäller Per Westerbergs tredje fråga vill jag nämna att det i interpellationen angivna kapitaltillskottet gavs för att LKAB skall kunna göra vissa

behövliga nedskrivningar av sina tillgångar. Den kontanta formen valdes för att lösa LKABs likviditetsproblem för år 1982 och för att möjliggöra betalningar av vissa lån (se prop. 1982/83:120 s. 27). Detta kapitaltillskott har fullt ut kommit till användning för de av riksdagen beslutade ändamålen och jag kan inte finna att detta riksdagsbeslut innehåller några riktlinjer som står i motsatsställning till Fortias nyss angivna verksamhet.

Per Westerbergs sista fråga bygger uppenbarligen på ett missförstånd. Fortias styrelse består av sju av bolagsstämman utsedda ledamöter jämte tre ledamöter som utsetts av arbetstagarorganisationerna enligt för såväl statliga som privata bolag gällande lagstiftning. Därutöver finns en av bolagsstämman vald suppleant och tre arbetstagarsuppleanter enligt gällande lagstiftning. Fortias verkställande ledning ingår inte i styrelsen. Styrelsen representerar enligt min uppfattning en bred kompetens, såväl vad gäller industriella som finansiella frågor.

Per Westerbergs påstående att de ingående bolagens styrelser och ledning skulle ha fått en starkare politisk styrning är felaktigt. Dessa styrelser utses i enlighet med samma principer som tidigare, dvs. det är kompetens och erfarenhet inom relevanta områden som är vägledande för sammansättningen.

Jag kan försäkra Per Westerberg att regeringen även fortsättningsvis kommer att vinnlägga sig om att de statliga bolagens styrelser kommer att besättas enligt de angivna principerna om kompetens och erfarenhet.

Anf. 10 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på mina frågor. Jag är av förklarliga skäl kanske inte nöjd, men det har delvis varit klargörande. Det kanske inte alltid är det som sades i svaret utan vad som inte sades som gav en del besked. Ett besked fick vi i alla fall: Det råder fortsatt förvirring om Fortia AB är ett investmentbolag, ett förvaltningsbolag eller en vanlig rörelsedrivande industrikoncern. En sak är också klar: Sveriges riksdag har beslutat om att inrätta ett förvaltningsaktiebolag. Det framgår med all önskvärd tydlighet av 3 § i bolagsordningen. Där står: "Föremålet för bolagets verksamhet är att äga och förvalta lös egendom främst aktier i hel- och delägda bolag och andra värdepapper samt därmed förenlig verksamhet." Det är alltså inte fråga om rörelsedrivande bolagsförvaltning, investeringar och finansieringen som sådan. Det är därför anmärkningsvärt att bolaget begär att man skall godkänna de stora investeringsbesluten, investeringsbudgetarna samt få anmälda alla investeringar upp till 10 milj.kr., liksom försäljningar över 10 milj. Det innebär att man direkt går in i förvaltningen och styrningen av bolaget. Man går också in och vill ha en gemensam finansieringsförvaltning, som går väsentligt över vad ett normalt förvaltningsaktiebolag kan tänkas behöva. Det tycker jag är anmärkningsvärt.

Förvaltningsbolaget Fortia ABs styrelse har tillsatts i enlighet med de beslut som har fattats i riksdagen om inriktningen av bolagets verksamhet. Bolaget skall förvalta rörelsedrivande bolag med de mest skilda verksamheter: gruvor, skogsindustri, varv, fastighetsbolag, rörinstallationer, försvarsindustri, flygunderhåll, utvecklingsbolag, dataelektronik osv. Det finns nästan ingen koncernstyrelse som kan vara ordentligt kompetent på ett så brett register, snarast är det de enskilda dotterbolagen som måste vara kompetenta

att fatta de erforderliga besluten. Styrelsen är nog mer kompetent på det den är avsedd att vara: att förvalta statens innehav.

Det här är också ett svek – det får man lov att säga – mot ett antal dotterbolag, inte minst mot LKAB. Man inkompetensförklarar indirekt styrelsen genom att överpröva alla beslut av betydelse. Vilka vill sitta i en styrelse där det sitter en överstyrelse som fattar de verkliga besluten? Det kommer att bli en kompetensdränering. Har LKAB skötts illa? Har bolaget varit dåligt på att finansiera sin verksamhet? Har man varit dålig på att sköta sina investeringar. Riksdagen har avsatt medel till LKAB, inte för att driva något annat än LKABs verksamhet och för att göra erforderliga nedskrivningar, inte för att pengarna skall dras in i en ny form av förvaltningsbolag, där man skall försöka driva en ny typ av aktiv näringspolitik.

Det är också anmärkningsvärt, tycker jag, att när näringsutskottet har statssekreterare och departementsråd, som tillika är sekreterare i Fortias styrelse, på besök kan vi inte få besked om vilka beslut som har fattats i Fortias styrelse om investeringarna. Näringsutskottet begärde detta för ungefär en månad sedan. Beslutet skulle ha fattats för ungefär 2 månader sedan. Vi har även gjort en påstötning för en vecka sedan, då ett enhälligt näringsutskott begärde besked i frågan. Vi har ännu inte, som slutliga ägare, fått något som helst besked om vad som egentligen gäller. Det rör sig inte om några affärshemligheter utan om den grundläggande skötseln av företaget.

De ambitioner som Fortia har visat gör att vi befarar att vi på nytt är på väg mot en ny Statsföretagskoncern, där man delvis vill mörklägga vad man håller på med, där man har betydande finansiella resurser, där man har möjligheter att belåna en balansräkning på 25–30 miljarder och där man har möjligheter att driva in likvida medel från dotterbolagen. Då måste jag ställa frågan till industriministern: Är inte detta att börja bedriva en ny aktiv näringspolitik med vad industriministern själv brukar nämna "nationellt kollektivt kapital för nya djärva placeringar"? Jag måste vidare fråga: Vilket ägande anser industriministern förvaltningsbolaget skall ägna sig åt, vilken typ av aktivt ägande är det? Är det att gå och peta i investeringsbudgetarna eller enskilda investeringar? Jag måste vidare fråga industriministern: Står industriministern bakom den centralisering av investeringsbesluten som nu skall ske inom Fortia? Ställer sig industriministern bakom centraliseringen av finansförvaltningen? I alla fall till dags datum kl. 12.00 har han inte talat om vad det är för beslut som har fattats i dessa frågor.

Anf. 11 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! Bilden av Fortia har skapat en berättigad oro på många håll i landet, inte minst i dotterbolagen, i de regioner som är berörda, alltså där dotterbolagen finns, hos fackliga organisationer och hos en och annan landshövding som är aktiv i dotterbolagen och som dessutom företräder den landsända där den statliga verksamheten är av stor betydelse. Jag tycker att man kan beskriva turerna kring Fortia som en elefants vandring i en porslinsbutik. Vi har skapat mer problem med beslutet att inrätta Fortia än vi har löst problem. Det har skapats låsningar, misstänksamhet och förvirring.

Jag anmälde mig till den här debatten i tron att de frågetecken som rests under tiden fram till i dag skulle ha rätats ut. Det svar som industriministern

har lämnat innebär inget lugn. Frågetecknen kvarstår, eller har t.o.m. blivit större. I sitt försök att förklara skapar industriministern bara nya dimridåer och reser nya frågor. För industriministern säger i sitt svar att de icke-börsnoterade bolagens investeringsbudgetar skall anmälas till och godkännas av Fortias styrelse. Därmed säger industriministern att vi skall ha dubbelkommando, att vi skall vingklippa de styrelser och ledningar som finns i de ingående bolagen. Detta är inte till för att främja dessa företags utveckling.

Jag måste ställa en konkret fråga: Vem har det slutliga avgörandet i investeringsärendet, är det Fortia eller exempelvis LKAB? Om man från LKABs sida i ett aktuellt investeringsärende säger att man inte accepterar Fortias idéer och förslag, vad händer i en sådan situation?

Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man med denna konstruktion flyttar pengar som företag i exempelvis Norrbottens län har tjänat ihop under ett antal år, koncentrerar detta kapital och centraliserar besluten över dem.

Industriministern säger i svaret bl.a. att "inriktningen av investeringarna får mycket stor betydelse, bl.a. för Fortias riskexponering och därmed för dess kreditvärdighet". Då måste jag fråga: Vad innebär det? Innebär det att risken med att investera i en ny huvudnivå i LKAB, eller att investera i en ny pappersmaskin i ASSI, eller att göra någon annan angelägen framtidsinvestering i något av dessa företag kommer att vägas mot risken att investera någon annanstans i landet i något företag? Vem blir segraren och vem blir förloraren i det sammanhanget?

Fru talman! Vi hade tidigare Statsföretag AB. Under tiden som Statsföretag AB verkade skapades många problem. Vi har löst en del av dessa problem förstås, så jag skall inte vara alltför kategorisk på den punkten. Jag tycker att erfarenheterna från tiden med Statsföretag AB och den näringspolitik som bedrevs under 60-talet inte får upprepas under 90-talet. Nu skapas ett nytt statsföretag. Därmed för man den statliga industrisektorn tillbaka till 60-talets nivå och 60-talets tankar. Jag tycker att det är fel att angripa 90-talets viktiga investeringar, decentraliseringen och spridningen av besluten på det här sättet. Jag kan, fru talman, bara beklaga regeringens och riksdagsmajoritetens beslut. Jag gör det å mångas vägnar, å centerns, Norrbottens, fackliga organisationers och många andras vägnar som i dag är oroliga för sin framtid.

Anf. 12 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Det är litet märkligt att få höra vilken oerhörd omtanke om de statliga företagen som Per Westerberg och Per-Ola Eriksson från denna talarstol ger uttryck för. Det verkar ju som om ni tycker att det gäller en viktig verksamhet att slå vakt om för framtiden. Men vi vet också att vad ni helst av allt vill är att sälja ut dessa företag. Det är inte fråga om omtanke om dessa verksamheter och inte heller om någon omtanke om facket, som Per-Ola Eriksson säger. Från de hållen tycker man inte om det som ni håller på med. Man vet att de förslag som ni har och den politik som ni driver grundas på en ideologisk blockering – ni vill inte ha den här typen av verksamhet i statlig ägo. Därför känner de sig säkerligen inte uppmuntrade av den om-

sorg som ni visar om de statliga företagen. Det är en falsk redovisning som ni ger.

Vad ni vill göra är att komma åt de statliga företagen. Det är därför som ni drar i gång denna diskussion. Det är en helt annan avsikt än den som de som vill slå vakt om dessa företag har. De fackliga organisationerna i Norrbotten osv. vill få en utveckling som de tycker främjar denna verksamhet.

Min uppfattning när det gäller Fortias verksamhet är att det skall vara ett förvaltningsbolag, med de uppgifter som riksdagen har beslutat om. Det skall vara förvaltare av aktierna, men skall också förvalta förmögenheten i den här statliga verksamheten så, att det blir en maximal avkastning på de insatta resurserna. Det innebär också att man har ett aktivt ägaransvar för att se till att investeringar kommer till stånd genom att man skaffar fram det kapital som är nödvändigt för utveckling i olika delar av de ingående bolagen. Uppgiften är inte så enkel att det bara gäller att förvalta aktierna. Som ägare av dessa företag har man ett ansvar för att de skall utvecklas och för att ta fram de resurser som behövs för att en utveckling skall komma till stånd. I vissa fall har företagen en bra kassa och likviditet och en god ekonomisk ställning. I andra fall krävs det resurser utifrån för att man skall kunna få till stånd den utveckling som man vill ha, och då är det naturligtvis ägaren som måste träda in.

I det här fallet, när det är fråga om hundraprocentigt statligt ägda företag, finns det ingen annan än Fortia som kan skaffa fram kapital till investeringar. Det är då självklart att Fortia måste ha ett grepp om vilka verksamheter som det skall satsas på och vad medlen räcker till när de olika företagen skall utvecklas. Jag tycker därför inte att det är så märkligt att man, med hänsyn till Fortias egen ekonomiska situation, vill ha en insyn i vilka investeringar det gäller och vilken volym de har.

Självfallet kan inte Fortias styrelse innehålla all den kompetens som behövs på alla de områden som de olika ingående företagen sysslar med. Men den kompetensen skall ju finnas i resp. företags styrelser. Det är där som man skall driva och förvalta verksamheten samt ta initiativ till de satsningar som skall göras.

I Fortias styrelse skall finnas en kompetens för att bedöma de ekonomiska förutsättningarna för de satsningar som Fortia kommer att ha ett ansvar för. Jag menar att det finns en hög kompetens i Fortia för just den typ av förvaltning som detta bolag bedriver.

Protokoll och andra detaljer i Fortias styrelsearbete tänker jag inte lägga mig i. Sådant får väl herr Westerberg klara upp direkt med den förvaltningen.

Fortia skall tjäna de syften som angivits i propositionen och som riksdagen beslutar om. Det innebär inte att Fortia skall bli något rörelsedrivande företag eller att Fortia skall expandera som företag. Fortia har förvaltningsuppgiften, men i den ligger också att ta fram det kapital som behövs för att få den expansion i denna sektor som vi tycker är viktig. För den sakens skull måste man ha vetskap om och kontroll över de samlade ekonomiska konsekvenserna i koncernen. Jag tycker att det är rimligt att man skaffar sig den informationen.

Man kan sedan alltid diskutera hur finansförvaltningen skall praktiskt or-

ganiseras, och det tror jag att man kommer att lösa i en dialog mellan Fortia och de olika ingående bolagen.

Anf. 13 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! På grund av att jag inte är föranmäld har jag bara en replik, och det är den som jag nu har fått. Jag skall koncentrera mig på några saker.

Rune Molin säger att vi tydligen anser att den statliga verksamheten är bra för framtiden. De företag som det här handlar om i Norrbottens län är viktiga för Norrbottens framtid, men inte därför att de är statliga utan därför att de bedriver verksamhet i Norrbotten och vill utveckla länet. Det finns anledning att studera hur dessa företag skall ägas i framtiden. Det finns inte bara positiva erfarenheter av den statliga företagssektorn i det län som jag kommer ifrån.

Jag skall erkänna att det i många fall har behövts statligt ägande när det privata näringslivet har svikit. Det har funnits ett antal exempel på att det privata näringslivet inte har velat ta sitt ansvar, och där har den statliga företagssektorn behövts. Det har vi också framhållit från centerns sida. Det har behövts av regionalpolitiska och sysselsättningspolitiska skäl. Men nu är det inte det som vi diskuterar utan hur dessa företag skall utvecklas och förvaltas. När de fackliga organisationerna som företrädare för ett län med statlig företagsamhet vänder sig till oss i centern och kraftigt reagerar mot den utveckling som de ser framför sig, har vi lyssnat till deras kritik, eftersom den har sammanfallit med vår. Ambitionen från centerns sida är att slå vakt om de aktuella företagen som företag, låta pengarna stanna i företagen och låta besluten över framtidsinvesteringarna tas i företagen, icke långt ifrån den verksamhet som de bedriver.

Det är också av vikt att resa frågan vem som har beställt den nu aktuella inriktningen av Fortias verksamhet. Jag har inte träffat en enda person, varken i LKAB, ASSI eller Ncb eller inom de fackliga organisationerna, som har önskat ett Fortia med den inriktningen. Initiativet härtill kom från industridepartementet under den nuvarande industriministerns ledning och har tagits av honom. Detta tolkar vi som att man vill föra tillbaka industripolitiken till 60-talet. Erfarenheterna och spåren från 60-talet förskräcker faktiskt.

Anf. 14 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag tycker inte att industriministern skall krypa bakom att vi vill komma åt de statliga företagen. Jag kan medge att vi inte månar särskilt mycket om förvaltningsbolaget Fortia med fyra anställda. Vi tycker faktiskt att de andra företagen i koncernen är värda ett väsentligt bättre öde än att snärjas i ett förvaltningsbolags garn. Beslut kommer att fattas av förvaltningsbolaget om centrala delar av företagens verksamhet utan att det, med industriministerns egna ord, har tillgång till kompetensen – den finns i stället i dotterbolagens styrelser.

Det är fullkomligt självklart att beslut om en ny gruvtruck i LKAB skall tas i LKABs styrelse, inte i ett förvaltningsbolag i Stockholm. Det är fullkomligt självklart att de inom ramen för sin balansräkning och sitt ansvar enligt aktiebolagslagen skall fatta de beslut som bäst gagnar LKAB, precis

som vilken annan bolagsstyrelse som helst skall göra i enlighet med aktiebolagslagen.

Vi månar om de statliga företagen. Men de skall också ha förmåga att utvecklas. Jag tycker att denna debatt mer och mer börjar likna ett bevis på att de inte mår bra av att förbli i Förvaltnings AB Fortia.

Jag återgår till debatten om förvaltningsbolag. Riksdagen har inrättat ett förvaltningsbolag som skall förvalta lös egendom, aktier och värdepapper. Det betyder inte att bolaget kan gå in i investeringsbudgetar, centralisera finansförvaltningen eller liknande. Vi har ännu inte fått besked från industriministern om han ställer sig bakom förvaltningsbolaget Fortias styrelsebeslut om att centralisera finansförvaltningen, investeringsbesluten och besluten om investeringsbudgetarna.

Jag har inte heller fått besked om vad industriministern betecknar som ett nationellt, kollektivt kapital för en mer aktiv näringspolitik. Det är onekligen det tankarna går till när man hör industriministerns inlägg.

Ett förvaltningsbolag skall syssla med det som bolaget är avsett för. Det framgår mycket tydligt av 3 § bolagsordningen. Självfallet skall insyn i intressebolag och dotterbolag fås med hjälp av styrelserepresentation. Men bolagen skall inte ta över dotterbolagens och intressebolagens beslut om dessas egen verksamhet. Om bolagen behöver kapitaltillskott, är det självklart att de antingen vänder sig till ägaren eller också till riskkapitalmarknaden. På så sätt kan de få erforderligt kapital för rimliga och lönsamma investeringar.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1990/91:168 om avvecklingen av kärnkraften

Anf. 15 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Gunnar Hökmark har ställt ett antal frågor angående kärnkraftsavvecklingen.

De två första frågorna gäller när kärnkraftsavvecklingen skall inledas.

Jag vill erinra om att regeringen nyligen har förelagt riksdagen en energipolitisk proposition (prop. 1990/91:88). Överenskommelsen mellan socialdemokraterna, folkpartiet liberalerna och centerpartiet den 15 januari 1991 om energipolitiken utgör grund för propositionen. Härigenom har förutsättningar skapats för ett långsiktigt hållbart energipolitiskt beslut.

Partierna är ense om att resultatet av hushållningen med el, tillförseln av el från miljöacceptabel kraftproduktion och möjligheterna att bibehålla internationellt konkurrenskraftiga elpriser avgör när kärnkraftsavvecklingen kan inledas och i vilken takt den kan ske. Regeringen föreslår i propositionen att denna riktlinje skall ersätta riksdagens tidigare beslut om bestämda årtal för start av avvecklingen.

Propositionen innehåller förslag till kraftfulla åtgärder för ökad hushållning med energi och en målmedveten satsning på utveckling av ny miljövänlig kraftproduktion. Regeringen kommer att årligen för riksdagen redovisa de resultat som har uppnåtts genom de energipolitiska programmen. I sam-

band med redovisningen kommer regeringen att lägga fram förslag om de ytterligare åtgärder som är motiverade.

Det finns i dag skilda bedömningar av när det är möjligt att inleda kärnkraftsavvecklingen. Regeringens uppfattning är – i enlighet med partiöverenskommelsen om energipolitiken – att resultaten av de energipolitiska programmen avgör när avvecklingen kan påbörjas. Det är således för tidigt att i dag ange en bestämd tidpunkt.

Gunnar Hökmarks tredje och sista fråga gäller hur kärnkraften skall ersättas fram till år 2010.

Inför folkomröstningen om kärnkraft lanserade linje 2 en strategi för omställningen av energisystemet. Enligt strategin skulle 1980-talet ägnas åt att med hjälp av forskning och utveckling bygga upp en kunskapsbas. Under 1990-talet skulle dessa nya kunskaper successivt föras ut i fullskalig tillämpning för att mot slutet av 1990-talet ha utvecklats till pålitlig och beprövad teknik. Denna teknik skulle då vara mogen att föras ut i bred tillämpning och ersätta kärnkraften till år 2010.

De åtgärder som regeringen har föreslagit i den energipolitiska propositionen stämmer väl med den strategi som lanserades av linje 2. De syftar till att fullfölja åtagandet att ställa om det svenska energisystemet och avveckla kärnkraften till år 2010.

Jag vill speciellt peka på några insatser som skall skapa bättre förutsättningar för att framtida storskalig elproduktion baserad på förnybara energikällor skall kunna ske med hög energieffektivitet och till internationellt konkurrenskraftiga priser.

Den biobränslekommission, som regeringen nyligen har tillkallat, skall analysera de långsiktiga förutsättningarna för en ökad kommersiell användning av biobränslen och föreslå åtgärder för att stärka biobränslenas konkurrenskraft. Kommissionen får lämna förslag till nya statliga insatser inom en ram på 625 milj.kr. En viktig uppgift för kommissionen är att föreslå åtgärder som ytterligare stärker bl.a. kraftindustrins utvecklingsinsatser för en effektivare biobränsleanvändning. Det gäller bl.a. utveckling av teknik som ger en hög elverkningsgrad i biobränslebaserade anläggningar.

Vad gäller vindkraften finns såväl utvecklingsinsatser som investeringsbidrag med bland de åtgärder som föreslås i den energipolitiska propositionen.

Jag utesluter inte heller att andra miljöacceptabla elproduktionsformer kan behöva utnyttjas för att omställningen av energisystemet skall kunna fullföljas.

Anf. 16 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Jag skall be att få tacka industriministern för svaret på min interpellation.

Interpellationen avslöjar tydligt att socialdemokratin i sin iver att hålla sig med två olika budskap i energifrågan står kvar vid en energipolitik med oförenliga mål.

Birgitta Dahl lovar väljarna att kärnkraftsavvecklingen skall påbörjas så tidigt som möjligt för att inte hota välfärd och sysselsättning. Rune Molin hävdar att avvecklingen inte skall påbörjas förrän det står klart att den inte

hotar välfärd och sysselsättning. Det är ett betydande gap mellan dessa budskap.

I det propagandablad som Birgitta Dahl har skickat ut, och som är orsaken till min interpellation, står det att avvecklingen av kärnkraften skall vara slutförd senast 2010 och att det förutsätter att avvecklingen påbörjas så tidigt att omställningen hinner genomföras utan allvarliga störningar för energiförsörjningen och sysselsättningen.

Fru talman! Det ligger något i detta. Är man så ansvarslös att man utan hänsyn till säkerhetsskäl vill avveckla halva vår kapacitet för elproduktion, måste man börja någon gång. Skall kärnkraften vara avvecklad till 2010, är det ett hot mot välfärd och sysselsättning i sig. Man kan inte vänta med att börja, eftersom själva starten är oförenlig med hänsyn till välfärd och sysselsättning.

Fru talman! Hotet om en avveckling är ett hot mot välfärd och sysselsättning.

Statens energiverk visade för några år sedan att avvecklingen av den svenska kärnkraften skulle kosta upp till 150 000 nya arbeten. I en av långtidsutredningens rapporter visas att en avveckling av den svenska kärnkraften tillsammans med skärpta miljökrav är omöjliga att förena med en ekonomisk tillväxt på vad man i utredningen betecknar som ett minimum på 2 %.

El 90-utredningen, regeringens egen utredning, visar att en avveckling skulle kräva en omfattande utbyggnad av fossilkraft förutom att den skulle kräva en gigantisk utbyggnad av vindkraften.

Statens naturvårdsverk och energiverket visar i en gemensam studie på de befängda konsekvenserna för antingen miljön eller ekonomin om man avvecklar kärnkraften.

Fru talman! Dessa studier handlar inte om avveckling av två reaktorer 1995 och 1996, utan om hela den stora avvecklingen. Därför kan inte Rune Molin gå bakom påståenden att avvecklingen skall påbörjas först när den är förenlig med hänsyn till välfärd och sysselsättning om man inte är beredd att ge upp årtalsfixeringen vid 2010. Vill han ha någon trovärdighet kvar, skall han inte försöka inbilla någon att ett utgiftsprogram på 3,8 miljarder kronor under de kommande fem åren kan trolla bort effekterna av en kärnkraftsavveckling för vår miljö och ekonomi. Med anledning av Molins svar i dag måste frågan ställas: Står Rune Molin och regeringen fast vid att kärnkraften skall vara avvecklad senast 2010 även om den, som alla studier vi har tillgång till visar, inte är förenlig med välfärd, sysselsättning och miljö?

Håller Rune Molin med Birgitta Dahl om att denna avveckling skall påbörjas så tidigt som möjligt eller vill han att den skall inledas så sent som möjligt? Anser Rune Molin kanske att det är möjligt att göra hela denna befängda avveckling under ett enda år, år 2010?

Fru talman! En avveckling av den svenska kärnkraften kommer att skada det svenska samhället. Redan i dag ser vi en stigande arbetslöshet, som bl.a. beror på den osäkerhet som socialdemokratin har skapat kring energiförsörjningen. Under 1990-talet handlar den stora utmaningen om att på nytt göra Sverige till ett framtidsland för industri. Det gör man inte om avvecklingshotet vilar över industrins investeringar, ej heller om energipolitiken syftar till att begränsa vår elanvändning så mycket som möjligt. En industri-

ell expansion kommer nämligen att kräva mer el. En ekonomisk tillväxt på 2–3 % kommer att omöjliggöras av en politik som syftar till att minska eller hålla tillbaka användningen av el.

Det Rune Molin i andra sammanhang – när han förordar en tillväxtpolitik – säger sig vilja uppnå motverkas av den energipolitik som han här i kammaren redovisar. I själva verket, fru talman, befinner sig Rune Molin i samma moraliska situation som Kjell-Olof Feldt enligt vad han skriver i sina memoarer uppenbarligen gjorde när han 1988 tvingades att ge väljarna en falsk bild av svensk ekonomi. Rune Molin bör här i dag ge besked i frågan, om han med hedern i behåll kan hävda att den svenska kärnkraften över huvud taget kan ersättas av vindkraft och biobränslen fram till 2010. Menar Rune Molin på fullt allvar att svensk industri kommer att få tillgång till billig el om kärnkraften ersätts med vindkraft och biobränslen?

I så fall bedriver svensk socialdemokrati en energipolitik som kommer att ge Sverige en fortsatt växande arbetslöshet, med de svårigheter som det innebär för en industriell återhämtning i Sverige. Det är ett stort personligt ansvar som Rune Molin tar på sig om han inte kan ge bättre besked än i dagens svar.

Anf. 17 ROLAND LARSSON (c):

Fru talman! Ur en aspekt är det obestridligt att kärnkraften haft en sysselsättningsskapande effekt, och det är när det gällt att skapa sysselsättning i området kring Tjernobyl. Sällan har så många människor fått lov att lägga ned så mycket tid och möda som människorna runt Tjernobyl på att lösa de problem som uppstått där sedan katastrofen inträffade. I dagens tidningar kan vi läsa hur den döende, strålsjuke chefen för avspärrningen runt Tjernobyl försöker få världen att inse vilka stora faror som ligger i kärnkraften. Han säger att minst 10 000 människor har fått sätta livet till i det här området, och han säger att de 3,5 miljoner människor som bor i Kiev egentligen också borde evakueras omgående. Det är den erfarenhet som människor som har råkat ut för den här typen av katastrofer kan förmedla till världen i dag.

Jag tycker att det är märkligt att länder som USA, där marknadsekonomin är så hårt styrande, inte längre satsar på den här tekniken. Inte på tio år har man i USA beställt några kärnkraftverk. De investeringar med stora belopp som redan har gjorts avstår man från att ta i anspråk. I New York skrotar man Shorehams kärnkraftverk, som har kostat 36 miljarder kronor att bygga och som inte levererat en enda kilowattimme till nätet.

Även i andra länder är tendensen densamma. När Margaret Thatcher i England försökte få näringslivet att ta över kärnkraften betackade man sig – det gick inte ihop ekonomiskt när man var tvungen att svara både för avfallet och för nedmonteringen av de stängda kärnkraftverken och byggandet av nya kraftverksanläggningar. Också i andra länder ser man liknande tendenser.

Många länder omprövar kärnkraften. Schweiz har ett tioårigt moratorium för nya verk. Italien har stängt fyra av sina. Iran, Österrike, Luxemburg, Egypten och Lybien har avskrivit sina kärnkraftsplaner, och Grekland, Filippinerna, Australien, Österrike, Luxemburg, Nya Zeeland, Norge och Irland har en icke-kärnkrafts- eller avvecklingspolitik. T.o.m. i Frankrike, som är

kärnkraftens förlovade land och hemland, planerar man att elda i en del avstängda kärnkraftverk med gas; man har vid den prövning som gjorts med anledning av den bestrålning som sker i reaktortankern funnit att det inte är möjligt att använda dem för ny kärnkraft.

Vad jag vill säga med det här, fru talman, är att det fortfarande är så att kärnkraften är en riskfylld teknik. Det illustreras väldigt bra av att många länder med hög teknisk kompetens, som de jag här har räknat upp, ändå inte fortsätter att utnyttja kärnkraften utan är beredda att avstå från de fördelar som en del uppenbarligen tycker finns med kärnkraften. Det måste finnas någon förklaring till det. Jag kan inte tänka mig att vi här i Sverige skulle ha så mycket större kunskap och kompetens att vi är bättre skickade att avgöra kärnkraftens risker än man är i de uppräknade länderna.

Fru talman! Hela diskussionen om kärnkraftens avveckling måste ändå utgå från de risker som kärnkraften som teknik innebär. De problemen är inte på något sätt lösta. Man har ännu inte löst problemet med kärnkraftsavfallets förvaring i något land, vilket också är ett skäl till att de länder som jag räknade upp, bl.a. USA, avstår från fortsatta investeringar i kärnkraftverk.

Man har inte heller löst problemen när det gäller ansvaret för kärnkraften, vilket även det är ett skäl till att man i länder där man har ett strängt marknadsekonomiskt synsätt inte kan få kärnkraften att själv bära kostnaderna för det risktagandet. Jag tycker att frågan måste diskuteras utifrån den aspekten i högre grad än utifrån många andra aspekter, fru talman.

Anf. 18 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Socialdemokratin har velat träffa den uppgörelse som föreligger med centern och folkpartiet om avvecklingen av kärnkraften för att få en långsiktig energipolitik som ger förutsättningar för näringsliv, myndigheter, kraftindustri, osv. att planera för framtiden. Det har varit ett problem att det har funnits så många olika uppfattningar i riksdagen att man inte från en valperiod till en annan har vetat vad det är för energipolitik som skall bedrivas.

De här tre partierna har tidigare gjort bedömningen att omställningen av vårt energisystem när det gäller att ta bort kärnkraften skall genomföras till år 2010. Det beslutet står kvar. Men sedan finns det, som jag sagt i svaret, olika bedömningar av hur snabbt det är möjligt att starta avvecklingen. Det hänger samman med att vi inte kan avveckla förrän vi har annan elproduktion att sätta in i stället. Det i sin tur är beroende av den tekniska utvecklingen, som också ger de ekonomiska förutsättningarna för elproduktionen. Det är en energipolitik som vi är överens om. Varje år skall vi pröva hur förutsättningarna ser ut och även ta ställning till vad som ytterligare behöver göras om det drar ut på tiden när förutsättningarna för avvecklingen skapas eller ta beslut om avvecklingen. Vi har inte sagt någonting om när avvecklingen kan startas. Det är en bedömning som man får göra varje år. Jag kan inte se att vi ersätter de fixa tidpunkterna 95–96 med olika målsättningar eller dubbla budskap, som Gunnar Hökmark säger. Det är en metod där vi varje år prövar om de här förutsättningarna finns. Det är bara olika metoder för att nå samma syfte.

Självfallet behöver vi en viss tid för att göra den här omställningen. Det är

väl ingen som kan förutsätta att det skall ske det sista året. Det måste finnas tid, men hur mycket tid vi behöver beror ju på vilka insatser vi är beredda att göra. Får vi inte den tekniska utveckling och de förutsättningar för ny elproduktion som vi behöver, får vi antingen konstatera att vi måste sätta in mer resurser eller också får vi koncentrera avvecklingen till ett färre antal år.

Det kommer inte att vara någon lätt uppgift att göra den här omställningen av energisystemet, men det är en omställning som det svenska folket har uttalat sig för i en folkomröstning och som det finns en bred majoritet för i den svenska riksdagen. Den skall genomföras. Den är riktig av det skälet att vi inte kan bygga ett energisystem på någonting som människor känner rädsla för. Vi måste ha ett system som ger trovärdighet när det gäller säkerhet även hos människorna, inte bara hos teknikerna. Därför är det nödvändigt att göra den här omställningen, och det är även nödvändigt därför att kärnkraften är en ändlig resurs. Vi måste komma över till förnybara energislag, om vi skall kunna trygga energiförsörjningen även för våra framtida generationer.

Jag har inga moraliska problem i den här frågan. I folkomröstningen stod jag för den linje som fick flest röster, och jag tycker att den genomförs konsekvent nu. Man kan ha olika strategier för att avveckla, t.ex. med fasta årtal eller andra metoder. Det viktigaste nu är att vi har fått en bred överenskommelse mellan de här tre partierna. Den anger vad det är för politik som skall föras under de kommande åren. Den ger goda förutsättningar för den industriella planeringen.

Men vad är det för politik som moderaterna skall genomföra? Ni håller ju på med något slags förberedande arbete för ett regeringsprogram. Vad är det för politik ni skall föra? Vad skall ni ha för underlag i riksdagen? Är det centern, folkpartiet, miljöpartiet, vänsterpartiet eller socialdemokraterna? Vilka är det som skall stötta er politik att behålla kärnkraften efter 2010? Är det dessa som har drag under galoscherna som ni hoppas på? Berätta litet grand, Gunnar Hökmark, om vad det är för energipolitik som svenska folket får om det skulle bli så olyckligt att ni kommer i regeringsställning. Vad är det för diskussioner som pågår mellan de ingående borgerliga partierna? Hur skall ni grunda en politik i det här parlamentet? Hoppas ni på att få egen majoritet för en utbyggnad av kärnkraften som en del av era företrädare förespråkar? Det är viktigt att vi gör klart var frontlinjerna går i den här frågan. Skall vi ställa om kärnkraftssystemet till ett annat energisystem, eller skall vi behålla kärnkraften som moderaterna förespråkar?

Anf. 19 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Frontlinjerna är väl utomordentligt klara i den här frågan. Vi moderater vet vad det är för energipolitik som vi anser skall föras i Sverige. Den politiken går vi till val på. Men industriministern har icke här i kammaren kunnat ge besked om han på fullt allvar tror att den svenska kärnkraften kan ersättas med vindkraft och biobränslen fram till år 2010. I stället har han sagt att oavsett om det har visat sig vara möjligt eller icke, står han och socialdemokraterna fast vid att kärnkraften skall vara avvecklad till 2010. Oavsett om det är förenligt med välfärd och sysselsättning.

Avvecklingen är inte förenlig med välfärd och sysselsättning, och detta har

även utredning efter utredning visat. Det besked som Rune Molin här har lämnat svensk industri och svenska folket är att ni av inre partitaktiska bekymmer skall stå fast vid en årtalsfixering som visar sig vara felaktig och omoralisk när den förde fram till 95–96. Där ställde ni ut löften som verkligheten tvingade er att krypa ifrån. Samtidigt attackerade ni oss för att vi kritiserade dessa löften.

Nu gör Rune Molin samma sak som Birgitta Dahl gjorde. Han säger att år 2010 står fast, men han gav, fru talman, icke någon bedömning om han på fullt allvar tror att vindkraft och biobränslen kommer att kunna ersätta kärnkraften fram till denna tidpunkt. Det innebär att det inte finns någon energipolitik under Rune Molins ledning. Säg inte att trepartiöverenskommelsen har skapat någon klarhet. Det enda ni har skapat någon klarhet om är att ni skall ha ett offentligt utgiftsprogram på 3,8 miljarder för att stimulera elhushållning och framväxt av bioenergi. Det har ingenting med kärnkraften att göra. Där vet vi att ni tre partiet står för fundamentalt skilda linjer. Roland Larsson talar här om Tjernobyl och jämför det med den svenska kärnkraften. Då kan jag inte begripa varför man inte kräver att den skall avvecklas omedelbart. Det är det enda moraliskt hållbara om man har den utgångspunkten som han har.

Folkpartiet anser att man förmodligen inte kommer att klara av kärnkraftsavvecklingen fram till år 2010. Rune Molin säger att man står fast vid 2010. Vad är förklaringen till den energipolitiken? Det finns ingenting i denna energipolitik som ger någon som helst vägledning om vad vi skall ha för energiförsörjning under de kommande nästan 20 åren. Det kommer däremot att ge kortsiktiga konsekvenser för svensk industri. Det kommer att motverka en utveckling av den befintliga kärnkraften. Där vet vi i dag att vi skulle kunna få ut betydligt mer energi till förmån för miljön och ekonomin.

Anf. 20 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Min uppfattning är att vi kan skaffa den ersättningsproduktion av el som tillsammans med sparande behövs för att klara av att avveckla kärnkraften till år 2010. Det krävs mycket utvecklingsarbete innan vi kommer dit. När det gäller biobränslena måste vi t.ex. få fram biogasproduktion för att öka effektiviteten i elproduktionen. Det krävs även en utveckling av vindkraftsproduktionen, innan det blir ekonomiskt möjligt.

Vi behöver dessutom ett omfattande sparande av el. Det finns också olika undersökningar som visar att den potentialen är betydligt större än vad vi tidigare har föreställt oss. Jag utesluter inte heller, som jag sade i svaret, att vi kan behöva använda andra miljöacceptabla energislag för att klara produktionen av el. Om vi kommer att klara det här beror naturligtvis på vilken politik som kommer att föras, om tillräckliga insatser kommer att sättas in för att få till stånd den här utvecklingen av de förnybara elproduktionsanläggningarna. Skulle vi i slutet av 2010-talet komma i en situation där vi får svårigheter att klara ekonomin och välfärden får vi ta ställning till den situationen då. Då är det väl andra generationer som skall göra det, men vår inriktning är att vi skall klara detta. Vi vill ställa om energisystemet av de skäl som jag var inne på.

Sanningen för moderaterna är att ni står fullständigt isolerade. Ni har

ingen som stöder er linje i riksdagen annat än moderater. Vad blir det för trovärdighet i en sådan politik? Vad är det för regeringspolitik ni skall föra? Skall ni gå ut och slå blå dunster i svenska folket och säga att ni kan genomföra er politik här i riksdagen om ni skulle hamna i regeringsställning? Klara ut vad ert alternativ är. Ni kan väl inte vara så fullständigt oansvariga att ni bara räknar med er politik i en borgerlig regering. Ni måste väl räkna med de andra partier också. Vad är det för politik som ni står för? Det skulle vara intressant att veta hur ni resonerar. Jag förstår att jag inte får något svar på det här. Jag får ingen redovisning av era synpunkter, men vi får ju en energipolitisk genomgång här i riksdagen när utskottsbehandlingen av energipropositionen är klar. Då får vi väl se hur frontlinjerna går inför valet och vad ni har för stöd för er politik. Det skall bli intressant att se hur de andra borgerliga partierna ställer sig i det sammanhanget.

Vi skall fullfölja den energipolitik som svenska folket gav oss i uppdrag att fullfölja 1980. Det är en ganska kärv och besvärlig politik, men vi skall göra det och även skapa förutsättningar för den svenska industrin och det svenska näringslivet över huvud taget att planera för framtiden. Det har vi gjort genom den här överenskommelsen. Det finns åtskilliga vittnesbörd om detta från både näringsliv och olika politiska håll. Får jag ett litet svar på: Vad blir det för politik i energifrågan efter den 15 september om moderaterna skulle hamna i regeringsställning?

Anf. 21 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Det är intressant att när jag försöker föra en diskussion om den politiska saken i denna fråga flyr Rune Molin precis som Birgitta Dahl gjorde. Han kastar ur sig olika påståenden om vad som skulle kunna vara möjligt. Klokt nog undviker Rune Molin ordet "oåterkalleligt". Han gör det hela tiden till ett slags positionsdebatt här i kammaren, men det handlar inte om vad som är en förnuftig energipolitik.

Har man som inledande ansats när man diskuterar energipolitiken att man inte skall ha sin grund i vad som är förnuft och vad som krävs av verkligheten, då hamnar man i den typen av besynnerliga politiska positioner som den svenska socialdemokratin har råkat ut för i hela energipolitiken. Från att skälla på den borgerliga regeringen för att man inte tillräckligt snabbt satte i gång de senaste, eller sista, reaktorerna till att byta ståndpunkt, till att förvärra denna genom att uttala sig att 95–96 var oåterkalleligt, till att bryta mot detta och till att nu här i dag icke kunna ge besked om vad det är för energiförsörjning som skall göra det möjligt med en avveckling till år 2010.

Det är för min del mycket enkelt att svara på vad en ny regering, som jag hoppas skall komma, skall föra för politik. Det är vad Rune Molin kan läsa om i bl.a. det sexpunktsprogram som Carl Bildt och Bengt Westerberg har redovisat. Där säger man klart i från att det inte är aktuellt med någon avveckling under de kommande mandatperioderna.

Birgitta Dahl säger att den skall påbörjas så tidigt som möjligt, och Rune Molin säger så sent som möjligt. Nu säger han att har vi kommit en bit in på 2010-talet och upptäcker att det inte går, då får vi väl se. Men då är det ju för sent. På samma sätt som ni har förstört 90-talet och nu är ansvariga för en växande arbetslöshet avser alltså Rune Molin att upprätthålla fiktionen

av att man med biobränslen och vindkraft skall kunna ersätta den svenska kärnkraften.

Jag tror att biobränslen och vindkraft kan ge ett tillskott till en ökande andel av elanvändningen, men som industriminister borde Rune Molin veta att 90-talet handlar om att ge utrymme, möjligheter och förutsättningar för en industriell expansion där basindustrierna skall kunna veta att man kan investera i Sverige. Ny industri skall kunna använda nya tekniska processer, men det besked som Rune Molin ger är att han med hjälp av vindkraft och biobränslen skall ge svensk industri låga elpriser. Det beskedet, fru talman, är värt lika mycket som de besked tidigare socialdemokratiska energiministrar har lämnat denna kammare.

Anf. 22 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Jag vill bara konstatera att Gunnar Hökmark här deklarerar att en eventuellt kommande borgerlig regering inte kommer att avveckla kärnkraften.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Meddelande om svar på interpellation 1990/91:171

Anf. 23 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Jag vill meddela att jag inte inom den föreskrivna tiden kommer att kunna besvara Barbro Westerholms interpellation till socialministern om tobaksbolagets produkter som marknadsförs utomlands m.m. Anledningen är att Barbro Westerholm är förhindrad att ta emot svaret vid det planerade tillfället. Jag har kommit överens med Barbro Westerholm om att interpellationen skall besvaras fredagen den 26 april.

7 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1990/91:177 till näringsutskottet

8 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkanden 1990/91:FiU15, FiU17–FiU19, FiU21 och FiU22
Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1990/91:SfU11 och SfU 19
Kulturutskottets betänkanden 1990/91:KrU17 och KrU18
Jordbruksutskottets betänkanden 1990/91:JoU22 och JoU24

9 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Proposition
1990/91:174 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Frankrike

10 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställts

den 12 april

1990/91:178 av *Gösta Lyngå* (mp) till finansministern om mått på välstånd:

Vid UNDP (United Nations Development Program) sysslar man för närvarande med att ta fram ett mått på hur bra människor har det i olika länder och hur man har utvecklats. Måttet kallas HDI (Human Development Index). Avsikten är dels att jämföra olika länder sinsemellan, dels att följa varje lands utveckling. Hittills publicerade parametrar inkluderar inkomst per capita, läskunnighet och förväntad livslängd. Tabellerna från 1990 års rapport (1987 års data) visar exempelvis att Sverige ur denna synpunkt ligger på andra plats bland världens länder, efter Japan, vilket måste vara tillfredsställande för finansministern. Om endast inkomst per capita räknas ligger vi på sjätte plats. Särskilt intressant är att USA halkar ner från 2:a till 19:e plats när också läskunnighet och livslängd inräknas. EG-länderna ligger mellan 8:e och 37:e plats i fråga om inkomst och mellan 4:e och 36:e plats i fråga om HDI.

Allt detta är mycket intressant och än mer intressant blir det när UNDP också tagit in egenskaper som ännu närmare anknyter till miljö och livskvalité. Planer finns att göra detta.

Parallellt pågår i Storbritannien, Japan, Frankrike, Norge och troligen fler länder försök att i måttet för ett lands nationella rikedom inte endast räkna traditionellt ekonomiska tillgångar utan också naturvärden. Om exempelvis en viss industri inbringar några miljoner kronor, men samtidigt förstör en sjö eller en skog, så skall inte denna aktivitet räknas som någonting positivt. En total räkenskap borde göras, men görs i praktiken inte. Detta är en svaghet i det ekonomiska synsättet och i varje fall måste man med viss hoppfullhet hälsa de planer som börjar växa fram på olika håll i världen.

Jag vill mot bakgrund av det anförda fråga finansministern:

1. Vilket stadium har man nått i vårt finansdepartement i fråga om att beräkna nationens och människornas välfärd med hänsyn tagen till annat än traditionell ekonomi?
2. Vilka egenskaper anser finansministern bör inkluderas i värderingar av denna typ?
3. I vilken utsträckning anser finansministern att ekologiska såväl som ekonomiska värderingar skall styra beslutsfattandet?

11 § Anmälan om fråga

Anmäldes att följande fråga framställts

den 12 april

1990/91:539 av *Pär Granstedt* (c) till försvarsministern om kustbevakningen i Stockholms skärgård:

De besparingskrav som ålagts kustbevakningen har föranlett förslag om att posteringen i Nynäshamn skall läggas ner. Det där befintliga fartyget KBV 105 skulle ombaseras till Oxelösund. Detta är en oroande utveckling med hänsyn till den starka trafiken i Stockholms skärgård.

Är statsrådet beredd att förhindra åtgärder som leder till att kustbevakningens arbetsmöjligheter i Stockholms skärgård försämras?

12 § Kammaren åtskildes kl. 13.27.

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

Vid protokollet

OLOF MARCUSSON

/Barbro Karlsson

Innehållsförteckning

Måndagen den 15 april

1 § Justering av protokoll 1
2 § Svar på interpellation 1990/91:155 om postverkets dataregister . 1
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Margitta Edgren (fp)
Förste vice talmannen (om debattreglerna)
3 § Meddelande om svar på interpellation 1990/91:176 6
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
4 § Svar på interpellation 1990/91:164 om Fortias inriktning och verksamhet 6
Industriminister Rune Molin (s)
Per Westerberg (m)
Per-Ola Eriksson (c)
5 § Svar på interpellation 1990/91:168 om avvecklingen av kärnkraften 13
Industriminister Rune Molin (s)
Gunnar Hökmark (m)
Roland Larsson (c)
6 § Meddelande om svar på interpellation 1990/91:171 21
Industriminister Rune Molin (s)
7 § Hänvisning av ärende till utskott 21
8 § Förnyad bordläggning 21
9 § Bordläggning 22
10 § Anmälan om interpellation
1990/91:178 av Gösta Lyngå (mp) om mått på välstånd 22
11 § Anmälan om fråga
1990/91:539 av Pär Granstedt (c) om kustbevakningen i Stockholms skärgård 23

gotab 98618, Stockholm 1991